

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETSÉGI VIZSGA • 2009. október 29.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. október 29. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Az érettségi feladatsor két részből áll.

Az I. rész a mindenki által megoldandó feladatokat tartalmazza a társadalom- és jelenismeret témaköréből.

A II. rész két feladatsort tartalmaz:

A) gazdasági ismeretek,

B) pszichológia

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb) a vizsgázó, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja! *(Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)*

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (maximum 75 pont) az I. rész (maximum 55 pont) és a II. rész (maximum 20 pont) pontszámának összege adja meg.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Az alábbiakban egy viselkedésszociológiai jelenségről olvashat. Elemezze a leírtakat 10–15 sorban!

A személyes tér nagysága kultúránként különbözik. A nyugati társadalmakban az emberek többnyire legalább egy méterre állnak egymástól az interakciók során. A Közel-Keleten az emberek általában közelebb állnak egymáshoz, mint ami nyugaton illendőnek számít. Az oda-látogató nyugatiakat rendszerint zavarba hozza a váratlan fizikai közelség.

A férfi, aki séta közben karonfogva vezet egy nőt, vagy megérinti derekát, amikor az ajtóban előre engedi, ezzel udvariasságának adta tanújelét. Amikor egy nő lép egy férfi személyes terébe, gyakran kacérkodásnak vagy szexuális közeledésnek tekintik. Egy olasz férfi bókjai Amerikában már szexuális zaklatásnak minősülhetnek. Egy étkezést követő böffetés minősülhet az elégedettség jelének vagy sértő, udvariatlan viselkedésnek.

(Forrás: Edward T. Hill nyomán)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10 pont	
----------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. A megadott forrásszöveg, illetve a táblázat adatai az oktatással foglalkoznak. Olvassa el a szöveget, értelmezze a táblázat adatait és oldja meg a feladatot!

A formális tantervek az iskolákban – a játékoktól való részvételtől eltekintve – ma már nem tesznek különbséget a fiúk és a lányok között. Vannak azonban különféle más lehetőségek is a nemek közötti különbségek érvényesülésére, például a tanárok elvárásai, az iskolai szertartások. Igen gyakori az a felfogás, hogy bizonyos tárgyak jobban megfelelnek a fiúk, illetve a lányok számára.

Angliában 2002-ben fizikából és számítástechnikából emelt szintű érettségire vállalkozó diákok 75%-a volt fiú. A háztartási gazdaságtan elnevezésű tárgyból vizsgázók 95%-a leány volt.

Az elvárt vagy annál jobb eredményt elérő tanulók százalékos aránya Angliában 2004-ben

	Fiúk	Leányok
Olvasás	81	89
Írás	76	87
Matematika	89	92
Angol 11–14 éves	64	77
Tudományos tárgyak	65	67

Forrás: Social Trends, 2005

Fejtse ki véleményét a megadott források felhasználásával, hogy mennyire tekinthető igaznak a lentebb idézett tanári vélemény. (Négy helyes megállapítás esetén éri el a maximális pontot.)

„A lányok ma jobb teljesítményt nyújtanak a fiúknál az oktatás minden szintjén és a legtöbb tantárgyban.”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Az alábbiakban fogalmak meghatározásait olvashatja. Írja a megfelelő fogalmakat a kipontozott vonalra!

A) Olyan művelet, amely a természet törvényeit kívánja befolyásolni. Megkülönböztethetjük jótékony hatású fajtáját, melynek célja például a gyógyítás, és ártó hatású fajtáját, amely rossz szellemeket hív segítségül.

.....

B) Olyan vallási vagy politikai csoport, amely a többiektől elszakad. Pejoratív felhanggal használatos kifejezés.

.....

C) Olyan egyszerűsítés, amely lehetőséget ad a társadalmi kategorizáció működésbe lépésére, az általánosítás alapelvein nyugszik, érzelmi és értékelő összetevőt is magában hordoz. G. W. Allport és Th. W. Adorno foglalkozott vele sokat.

.....

3 pont	
---------------	--

6. Az alábbi meghatározások közül válassza ki és írja a helyes meghatározás betűjelét a négyzetbe!

Deviancia

- A) Közérthető állítás
- B) Nem virulens
- C) Normák áthágása
- D) A demokratizálás kudarca
- E) Funkciótlanítás

Diszkrimináció

- A) Bűnmegelőzés
- B) Áldozat és tanúvédelem
- C) Megkülönböztetés
- D) Diszfunkció a börtönökben
- E) Társadalmilag elítélhető viselkedési mód

2 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. A feladat a jövedelmi viszonyokkal kapcsolatos. Válaszoljon a kérdésekre ismeretei és az alábbi szöveg alapján!

A közzgazdák átlagkeresete 2007-ben 411 ezer forint. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint, az átlag mögött igen nagy különbségek húzódnak meg: a legjobban kereső 10% bére 340 ezer forinttal emelkedett 3 év alatt, míg a legrosszabbul keresők 36 ezerrel.

Forrás: HVG, Diploma különszám.

- a) Hányszorosát keresik a közzgazdászok a diplomás minimálbérnek?

- b) Hány forinttal nőtt a legjobban keresők bére a legrosszabbul keresőkhöz képest?

- c) A fizetési adatok alapján milyennek ítéli meg ennek a foglalkozásnak a presztízsét?

- d) A fizetésen kívül mi jelzi, hogy egy foglalkozásnak magas a karrierlehetősége?

2 pont	
---------------	--

8. A következő feladatban környezetvédelmi ismereteiről adhat számot.

a) Magyarázza meg a megadott fogalmakat!

- **A globális felmelegedés jelensége, tünetei**

.....

.....

.....

- **A biodiverzitás védelme**

.....

.....

.....

b) Érveljen a fenntartható fejlődés ideájának hasznossága, fontossága mellett! Négy jó állítással éri el a maximális pontot.

.....

.....

.....

.....

.....

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Az utóbbi években a modern társadalmakban jelentős szerephez jutott két fontos haterő: az információs technológia és a társadalmi mozgalmak. Olvassa el a szöveget, majd oldja meg a feladatokat! (Írjon egy példát minden esetben!)

Ma, az információs technológia elterjedt használatának köszönhetően a társadalmi mozgalmak világszerte képesek összekapcsolódni egymással, óriási regionális és nemzetközi hálózatokat alkotva, amelyek különféle civilszervezeteket, vallási és humanitárius csoportokat, jogvédőket és más közérdekű ügyekért síkra szálló aktivistákat egyaránt magukban foglalnak.

a) Az interneten keresztül nyomást is tudnak gyakorolni, például:

.....

b) Az interneten keresztül veszélyt jelentő információkat is terjesztenek, például:

.....

c) Egyes megfigyelők azt állítják, hogy így a hatalom kicsúszik a nemzetállamok kezéből, és átvándorolhat-hoz

d) Az interneten kívül a gyors kommunikáció lehetőségét sok más eszköz is biztosítja, például:

.....

4 pont	
---------------	--

10. Napjaink egyik súlyos problémája a terrorizmus. Olvassa el a szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

„Annak a parancsnak a végrehajtása, hogy az amerikaiakat és szövetségeseiket – akár polgári személyek, akár katonák – meg kell ölni, egyéni kötelessége minden muszlimnak, aki bármely országban, ahol csak lehetséges, megteheti ezt az al-Aksza mecsetnek és a mekkai Szent Mecsetnek a hatalmuk alól való felszabadításáért, és azért, hogy hadseregeik megverten és a muszlimok veszélyeztetésére képtelenül vonuljanak ki az iszlám valamennyi területéről.”

(Részlet az Al-Kaida 1998-ból való alapító okmányából)

a) Fejtse ki véleményét a terrorizmus lehetséges okairól!

.....

.....

b) Említsen egy terroristák által elkövetett tettet!.....

c) Említsen egy, a terrorizmus veszélyének csökkentésére hozott intézkedést!

.....

.....

d) Fejtse ki véleményét a terrorizmus felszámolásának lehetőségéről!

.....

.....

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

II. rész

Ismételten felhívjuk figyelmét, hogy a II. rész két feladatsorából csak az egyiket (A vagy B) kell megoldania!

A) Gazdasági ismeretek

1. Egészítse ki az alábbi fogalmakat, állításokat a kipontozott helyeken a hiányzó szavakkal!

- a) A(z) egy hitel teljes visszafizetésének időtartama.
- b) A(z) a marketingnek egy-egy vállalatot népszerűsítő eleme.
- c) A belső erősségek és gyengeségek, valamint a külső lehetőségek és veszélyek alkotják a(z) összetevőit.
- d) A munkaszerződés aláírásával..... jön létre.

4 pont	
---------------	--

2. Döntse el az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Húzza alá a megfelelőt!

- a) A forint árfolyama gyengül, ha nő egy külföldi fizetési eszközért adandó hazai valuta (forint) mennyisége.
Igaz – Hamis
- b) A szakszervezetek nem sztrájkolhatnak a kormány lemondása céljából.
Igaz – Hamis
- c) A vállalkozás költségeibe a vállalkozó munkájának értékét is bele kell számolni.
Igaz – Hamis
- d) A nagymama vállalkozónak tekinthető, amennyiben dolgozó lánya helyett otthon marad gyesen unokájával.
Igaz – Hamis
- e) A reálbér a nominálbér adókkal és járulékokkal csökkentett része.
Igaz – Hamis
- f) A kétszintű bankrendszerben a központi bankkal csak a többi pénzüintézet van közvetlen kapcsolatban.
Igaz – Hamis

3 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Az alábbi feladatban állításokat olvashat. Írja a négyzetbe a helyes válasz betűjelét!

1. A munkanélküliség

- A) A munkaerőpiac egyensúlytalansága, túlkeresleti állapot
- B) A munkaerőpiac egyensúlytalansága, túlkínálati állapot
- C) A munkaerőpiac egyensúlyi állapot
- D) A munkaerőpiac természetes állapota, mert gyesen, gyeden lévők és nyugdíjasok mindig lesznek

2. A szubvenció

- A) a külkereskedelemben az áruforgalom minőségének korlátozása
- B) a külkereskedelemben az áruforgalom mennyiségének korlátozása
- C) a külkereskedelemben a határon átlépő áruk után fizetendő díj
- D) a külkereskedelemben a hazai termékek támogatása

3. A megtakarítás

- A) csak a bankban tartott pénzt jelenti
- B) minden el nem költött jövedelmet jelenti
- C) csak az egy éven túl lekötött pénzt jelenti
- D) csak az értékpapírokat és a banki betéteket jelenti

3 pont	
---------------	--

4.

Az alábbi jogszabályrészletek alapján mutassa be 10-15 sorban, milyen előnyei vannak a kollektív szerződés megkötésének a munkavállalók szempontjából!

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (Kjt.)

12. §

- (1) Kollektív szerződést a munkáltató és a szakszervezet köthet.
- (2) Kollektív szerződés kötésére az a szakszervezet jogosult, amely érdekképviseleti tevékenységében a kollektív szerződést kötő másik féllel szemben független.

Munka törvénykönyve (Mt.)

30. §

A kollektív szerződés szabályozhatja:

- a) a munkaviszonyból származó jogokat és kötelezettségeket, ezek gyakorlásának, illetve teljesítésének módját, az ezzel kapcsolatos eljárás rendjét;
- b) a kollektív szerződést kötő felek közötti kapcsolatrendszerét.

36. §

- (4) A kollektív szerződést alkalmazni kell az annak hatálya alá tartozó munkáltató azon munkavállalóira is, akik nem tagjai a kollektív szerződést kötő szakszervezetnek.

37. §

- (1) A kollektív szerződés megkötésére irányuló tárgyalási ajánlatot egyik fél sem utasíthatja vissza, feltéve, ha az ajánlatot kollektív szerződés-kötési jogosultsággal rendelkező fél tette. Ez megfelelően irányadó a kollektív szerződés módosítására irányuló tárgyalásra is.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Mutassa be 5–10 sorban a különböző kategóriájú gépkocsik eladási adatainak eltérő változása alapján, hogy a gazdasági válság másként érinti a társadalom különböző jövedelmű csoportjait!

A forgalmazott új személygépkocsik kategória szerinti értékesítése			
Kategóriák	2007 (db)	2008 (db)	Változás (%)
A – mini	3 326	2 747	–17,4
B – kisautó	73 939	60 422	–18,3
C – alsó-közép	64 368	61 023	–5,2
C – egyterű	12 946	11 732	–9,4
D – közép	12 552	12 995	+3,5
D – egyterű	1 172	1 149	–2,0
E – nagyautó	1 429	1 257	–12,0
Sport	913	897	–1,8
Prémium (luxus)	261	261	0,0
Prémium terepjáró	1 868	1 799	–3,7
4x4	2 713	3 220	+18,7
Terepjáró	1 491	1 126	–24,5
Összesen	176 978	158 628	–10,4

Forrás: Magyar Gépjármű-importőrök Egyesülete. Idézi: AutoBild 2009. február

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Mutassa be 5–10 sorban az eset elemzése kapcsán, hogy mik a bűnbakállítás tényleges okai!

Binét Ágnes egyik vizsgálatában szociometriai kikérdezéssel rekonstruálta egyes általános iskolai osztályok társas életét, különösképpen a normák keletkezését. Az egyik harmadik osztályos kiscsoport tagjai ádáz dühvel szidalmazták az egyik osztálytársukat. A csoport valamennyi negatív szavazatát ez a gyerek kapta. Az indulatok alapját képező indokok azonban jelentéktelenek voltak. „Akkora a szája, mint egy vízilónak.” „Úgy jár, mintha részeg volna.” A mellőzött gyerek viselkedésében csakugyan volt valami különös, a szokásostól eltérő; nevetését is furcsának találták, ezért néha gúnyolták, vízilónak csúfolták. A szokatlanság volt az a negatív vonás, amit a csoport felnagyított. A csoport ellenséges magatartása semmiképpen nem volt indokolt, kizárólag indulatelvezetésül szolgált; nem is terjedt túl a kiscsoporton, ott is elcsitult, epizódnak bizonyult.

(Forrás: Mérei Ferenc: *Közösségek rejtett hálózata. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Budapest, 1988. 211–216. o.*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Esszé	15	
2. Elemzés	10	
3. Esetelemzés	7	
4. Problémaelemzés	4	
5. Fogalom felismerése	3	
6. Fogalom meghatározása	2	
7. Értelmezés	2	
8. Érvelés	4	
9. Példák	4	
10. Vélemény	4	
I. rész összesen	55	
II. rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám	Elért pontszám
A) Gazdasági ismeretek		
1. Kiegészítés	4	
2. Igaz-hamis	3	
3. Fogalom meghatározása	3	
4. Elemzés	5	
5. Elemzés	5	
B) Pszichológia		
1. Esszé	10	
2. Esetelemzés	5	
3. Esetelemzés	5	
II. rész összesen	20	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	75	

javító tanár

Dátum:

	Elért pontszám	Programba bevitt pontszám
Feladatsor		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: